

Oh, Alger...!

EL TEMPS

Mostra de benvinguda, a l'Alguer, per al *segon retrobament*.

Passats cinquanta anys de l'enregistrament, ara Picap compila i reedita els quatre discos senzills de música i lletra algueresa que van néixer juntament amb l'impuls que ja prenia la Nova Cançó. Hi havia hagut les onades dels 'retrobaments'. I van ser fecundes. El CD 'Cançons de l'Alguer' ens recorda, ara, aquell moment.

“En la falta quasi absoluta de producció literària, só convencit que la cançó algueresa ha tengut una funció fonamental per la nostra llengua.” És Claudio Gabriel Sanna, que s'expressa així. La compilació dels quatre discos de cançó es presenta ben acompanyada d'un llibret contextualitzador, i és aquí on trobem les paraules del cantautor de l'Alguer, amb una reflexió de títol explícit: “Les cançons poden salvar una llengua.”

No és pas una afirmació llançada a l'aire perquè sí, la de Claudio Gabriel Sanna: l'artista, de fet, ens hi recorda que a l'Alguer de començament del segle XX tothom parlava català “quasi sense saber lo que era i d'on veniva aquest llenguatge”. Però que, alhora, amb un 90% de població analfabeta,

la producció poètica i literària era, aleshores, “expressió d'una restringida minoria d'intel·lectuals, sense un consistent seguit popular”. Llengua i cultura es transmetien oralment, a còpia de rondalles i cançons. No va ser fins els anys 50, ens recorda el cantautor, que el català de l'Alguer no va començar a prendre, també, difusió literària: el teatre de Gaví Ballero, amb l'obra *Lo Sidadu*, va mostrar que es podia tenir èxit en la llengua pròpia. Aquesta peça, destaca Sanna, és plena de cançons. I les cançons, que passen fàcilment de l'escenari al carrer, van romandre a “la memòria col·lectiva en los anys següents”, van obrir el camí per als cantants que es van popularitzar després. Va ser el 1960, precisament, quan, amb el *segon retrobament*, va quedar establerta “per

sempre la fi de l'oblit” i es va donar “a la parla algueresa dignitat i projecció internacional”, es va estimular “la formació d'associacions culturals i grups organitzats de música” i es va decretar “la naixita de la cançó d'autor algueresa”.

El *segon retrobament*, hem dit? I això què és?

Els retrobaments. Va ser el diplomàtic i escriptor reusenc Eduard Toda (1885-1941), que va alçar la llebre. Havia estat destinat a Càller, a Sardenya, i en fer cap a l'Alguer —relata la periodista Daniela Sari—, “havia descobert amb estupor que allí se parlava la mateixa llengua que se parlava en la sua pàtria lluny”. Havien passat dècades, segles d'aïllament entre la bella ciutat (“la ciutat del nostre extrem lleuant”, en vers de Salvador Espriu) i el continent catalanoparlant. Però l'any 1887, l'impuls d'Eduard Toda (i els seus llibres *Un poble català d'Itàlia: l'Alguer*, *Records catalans de Sardenya* o *La premsa catalana a Sardenya*) va propiciar el retrobament entre totes dues ribes.

Pere Català i Roca (1923-2009) és el segon nom propi destacat en aquesta història: el fotògraf i historiador, que l'any 2000 fou nomenat Ciutadà Honorari de l'Alguer, va promoure, juntament amb el seu pare, Pere Català i Pic, l'anomenat *segon retrobament*.

Ja hi havia hagut espurnes de represa cultural, a l'Alguer: la dècada dels 50 havia vist néixer, juntament amb el teatre de Ballero, associacions com ara el Centre d'Estudis Algueresos o l'Agrupació Catalana d'Itàlia. I els contactes amb la resta dels Països Catalans, que havien travessat unes dècades de parèntesi, es van anar refent. Fins que, el 26 d'agost del 1960, el vaixell Virginia de Churruca va arribar des de Barcelona a l'Alguer. Dalt de la nau, encapçalats per Català i Roca, un centenar llarg d'intel·lectuals i representants d'associacions culturals i cíviques catalanes. Al port, el síndic de la ciutat. I una multitud que va deixar els expedicionaris bocabadats. I colpits.

Després d'aquell èxit, els contactes es van acabar de normalitzar: l'any 1961 els Jocs Florals que, des del 1941 s'havien de celebrar a l'exili, es van

PERE CATALÀ I ROCA

Dalt, al Pati dels Tarongers, el 1962, drets, Mario Sari, Lluçiana Sari i Francesc Nonis; ajupits, Bastià Caneo, Francesc Chesa i Pasqual Gal·lo. Baix, actuació a Tarragona: Antoni Cao, Rita Cao, Sandra Avagnina i Pasqual Cao, el 1963.

RAMON VALLVÉ

fer a l'Alguer. I el 1962 van tornar la visita.

1962. Ara fa cinquanta anys, Joan Fuster publicava *Nosaltres els valencians* i naixia, amb aquell llibre transcendental, Edicions 62. També s'acabava de crear Edigsa, la companyia discogràfica que va exercir de plataforma per a la difusió de les veus de la Nova Cançó (novíssima, aleshores, quan tot just si es gestava i difícilment es podia imaginar la potència que havia de tenir). Sota la llosa de la dictadura franquista, malgrat ella i en contra seu, el país tornava a fer olor de ginesta. La represa cultural prenia forma i, en aquest context, van sonar les veus alguereses a les ciutats del continent.

Dins una delegació turístico-folklòrica sarda, i amb una parada a Madrid obligada per les circumstàncies, el cas és que un grup musical de l'Alguer va visitar Girona, Barcelona i València. I que hi van cantar. I hi van enregistrar un disc. I van emocionar tothom.

El quintet musical era format per Lluçiana Sari, Bastià Caneo, Francesc Chessa, Pasqual Gal·lo i Mario Sari, i, entre més, els acompanyava Francesc Nonis, president de l'Agrupació Catalana d'Itàlia (ACI). A Girona, explica en un extens article l'estudiós Joan Gala, els va fer d'amfitrió Santiago Sobrequès, president del Grup Excursionista i Esportiu Gironí (GEiEG). A Barcelona es van retratar al Pati dels Tarongers i van convertir en memorable l'actuació de la nit. En feia la crònica Pere Català i Roca, al setmanari *Cataluña Exprés*: "Afecte i expectació. Amb entusiasme creixent, a mida que s'interpretaven les belles cançons alguereses, l'auditori se sentia no sols guanyat per la germandat sentimental, sinó també per l'agraïment que un poble tan distant com és l'alguerès ampliï amb excel·lents produccions el camp musical català". Hi van sonar alguns dels temes que ara són al disc compilatori: "Vida del mariner de l'Alguer", "Minyona morena" o l'emblemàtica "Lo país meu", d'Antoni Cao. Aquí, continuava Català i Roca, es va arribar al "grau sùmmum de l'emoció": "Lluçiana Sari posà tant fervor, tanta expressió en el cant, que no pogué resistir les llàgrimes en pronunciar el

L'any 1960 es va celebrar el viatge del retrobament. Vet aquí la multitudinària rebuda que va tenir el vaixell al port de l'Alguer.

Dalt la nau, un centenar llarg d'intel·lectuals. Al port, el síndic de la ciutat. I una multitud que va deixar els expedicionaris bocabadats. I colpits

vers final 'Oh Alguer...! Oh Alguer...!' La salva d'aplaudiments fou atronadora. Els més de 300 espectadors, posats drets, premiaren la magnífica i emotiva actuació algueresa. No mancaven —ans al contrari, abundaven— els espectadors que ovacionaven amb els ulls també humits.”

I van continuar els actes, i les actuacions, i a València els van rebre a l'ajuntament i van bescanviar discursos i presents (una branqueta de corall amb les quatre barres, van portar els de l'Alguer) i van actuar al Teatre Principal, també. Va ser de tornada a Barcelona, quan l'expedició es va aturar a enregistrar el tercer disc que

Edigsa treia a la llum, i el primer de la compilació actual: *Catalans d'Itàlia. Cançons de l'Alguer*.

Els dos discos següents, *Canta l'Alguer* i *Bella Alguer*, amb les veus de Sandra Avagnina i de Rita Cao, respectivament, van néixer el 1963, arran d'una nova expedició-gira del Grup Coral de l'ACI: van fer cap a Tarragona, hi van inaugurar el carrer de l'Alguer i hi van cantar, és clar, i a Barcelona també. I allà, a l'Orfeó de Sants, explica Joan Gala que van quedar parats de l'ovació i l'emoció que van causar en el públic, que cridava i aplaudia sense fer cas de la policia ni de res i tornava a demanar que una

altra vegada, canteu una altra vegada, si us plau, allò que diu que “En la illa de Sardenya / hi ha un país que és un tresor, / d'un valor de més de l'or, / de diamants i de dobles, / i la llengua, quina fortuna, / català és la que parlem, / que ningú no nos comprèn / solament en Catalunya.”

El darrer disc de la compilació ja és del 1981. La situació havia canviat. Luciana Sari va viatjar a Barcelona per a participar en l'homenatge que feien a Salvador Escamilla. I per a complir la promesa que havia fet a la seva tia, Vera Paolini, vídua del poeta Rafael Sari: enregistrar en disc un seu poema, “Tardeta d'abril”. Va parlar amb Josep Espar Tíctic, d'Edigsa. I van quedar entesos: el disc es podia fer, però l'havia de pagar ella. Va tirar endavant. La fotografia que l'il·lustra, amb una Vera Paolini somrient al bell mig de la plaça de Catalunya, a Barcelona, és de Pere Català i Roca. I es tanca el cercle.

Núria Cadenes

